

SARUSI MIHÁLY

Bulira buli*

Muri (urak és úrinők nélkül), házibuli (mindenesetre: bulákkal), kerti, miegyéb házi mulatsággal (abban a korban...)...

A kaszárnya után (valamennyire /mégis/) szabadon.

Corvin 7.

... Tovább, tovább!

Tanulj, koma, ne hagyd magad.

Debrecönbe kéne mönni?

(1965)

Pali unja a bulikat, ellenben a tudomány! Boldog, hogy megtarthatta első hivatalos spanyoloráját (a TIT-ben) – helyettesítenie kellett tanárukat. S jól jött az 50 forint is. Dicséri a Magyarországot, amely szerinte az egyetlen értelmes politikai lap kis honunkban. „Tegnap a vállalatomnál volt egy buli. Én is hivatalos voltam erre. Teljesen felesleges volt, és minden ilyen jellegű buli az. Meg általában a tömeghelyek azok. Nem érdekel a szórakozás, a nő, az ital, a tánc. Csak a zene, no meg a többi általad már ismert terület. A tudomány! 'A tudomány egy fa, amelynek gyökere keserű, de gyümölcse édes!' (Arisztotelesz). Nagyon tetszik.” Ajaj, szóval ide jutottunk. Benőtt a fejük lágya? Megkomolyodtunk, érünk, éregetünk?... Mi magunk épp keményen tanulunk, hogy végre sikerüljön az a kibalzsamozott fölvételi.

A tudomány. A tudás. Valóban. Hogy többet tudjunk. Okosabbak legyünk. Kevésbé lehessen becsapni bennünket. (Hogy aztán...) (Rendben behúzzanak bennünket a csöbe?)

Gyermekklinika: kösz a vért! „Kedves véradóm! / Betegségem gyógyításához vérátömlesztésre volt szükségem. Kezelőorvosaim az Ön vérért adták nekem. Engedje meg, hogy köszönetet mondjak és hálámat fejezzem ki azért, hogy véradásával lehetővé tette, hogy életben maradjak és újra egészséges legyek.” B. Katalin, Debrecen, Gyermekklinika. Hogy valami értelme is legyen az életünknek. (Mellesleg: főtanodai véradás után diákszállónk mosdójában elájultam és alaposan bevertem a fejem. Mert a katonaság után a főiskolán is adtam vért, meg még utána párszor. Hála legyen Istennek. Két év múlva hasonló köszönetet küldött N. Imre.)

* Részlet a szerző ÉLETSZOMJ című, készülő levélregényéből.

Pali: ripittyára. Dúl, mi több, buzog benne a tudomány iránti lelkesedés. „Persze tudomány alatt itt speciel a közgazd. tudományt értem... De foglalkozom azért mással is. Mondjuk, éppen most olvasom a napokban megjelent Egzisztencializmust. Erről talán szóban elbeszélgetünk. / Különben teljesen jó kedvem van. Érzem, hogy élek és érzékelek. Mind jobban értékelem, hogy tanulhatok, viszonylag szabad vagyok, és 21, lassan 22 éves...” Nem különben. És amire én is vágyom... Ezért tanulok, hanyagolom a fodrászatot. Még hogy a szakmám, de vendégeimet is! Ami nem tesz jót... (Miközben fodrásznők, hölgyvendégek, nem régi tanárim s barátok szurkolnak, hogy sikerüljön!) „Örömmel konstatáltam, hogy Szilveszterről még nem mondtál le. Sándor mit írt, jön?” Az tette volna be a kaput; Pali baráti és deákkörét is bevonni a Sándor által megfigyelhetők körébe... Ha én azt tudtam volna! (Honnét gyaníthattam?!) Szűz Mária. „Persze nem szeretném, ha még Szilveszter szent éjszakáját is végigfilozofálnánk. Szerény jókedv és közben felfordítjuk az utcát.” Janega szokása volt Rákosligeten éccaka fölfordítani a kerítések. Eszerint Pali közreműködésével? Hogyne, egy-két lityi vinkó után... bármi kitelik a magunk fajtából.

Csak „néhány nagyon rázós levél” volt (verseimmel) abban a küldeményében, amelyeket nekem legutóbb visszaküldött. Nyilván a katonaságtól írottak, amelyek leleplezhettek (volna). Odaadná az Új Íráshoz bejáratos haverjának, „Bár úgy hiszem, Te nem nagyon adod ki azokat.” Az egyik beépült HADAK ÚTTYIK című kisregémbe... A fél országot bebarangoló katonaszökevény K. M. szerzette... futás közben. „Menekül a rab a szökevény...” Szegény Új Írásnak az hiányzott volna!... Leszerelés után igyekeztem eltüntetni a nyomokat. Kértem Marikát is, égesse el azt a leveletem, amelyet 1965 tavaszán, szökésem előtt írtam neki (a budai kaszárnnyából a szögedi egyetemi diáklányszállóba): nemsokára találkozunk, mert leszerek... Hogyne, még másfél évem volt hátra. De tudtam, hogy rövidesen szabadulok. Hogy milyen áron, akkor még nem volt világos? Vagy már igen? Azt mindenképp, hogy belevágok... Lesz, ami lesz! És hogy: sikerülnie kell. (Hogy így lett, ahhoz némi szerencse is kellett. S az a Marikának írt levél, remélem, elhamvadt. Ahogy a szerelmünk is – szerencsémre!)

Sándor filozopter az ELTÉ-ről. Másodikul megőrzött levele még hosszabb, mint az elsőként félretett s előbb idézett küldeménye: 5 kézzel írt oldalt tesz ki. Ebből is csak szemelgetünk. „Ami a filozófiai kérdéseket illeti: amiket felvetettél, azok inkább pol-i kérdések. Nagyon vitathatók, és vitatkoznak is rajtuk. Legutóbb voltam egy ötórás vitán, amin filozopterek vitatkoztak különböző évfolyamokról Huszár Tibor vezetésével, aki a Valóság szerkesztője, s neves filozófus. Igen élesen polemizáltak. A terítéken a következő kérdések voltak, amelyeket nem is kívánok most kommentálni. / Van-e nálunk prol.diktatúra, s ha igen, milyen a jellege, s szükséges-e? Az államhatalom jellege; jó vagy rossz-e az egypártrendszer, kell-e többpártrendszer? A külpol. kérdések közül: az olasz kommunista párt stratégiája és taktikája; van-e lehetőség Olaszó-ban a hatalom átvételére? Vannak-e törések a nemzetközi munkásmozgá-lomban, s mik okozták ezeket? Stb... A közelmúltban nekem szegezték a kérdést,

akarok-e párttag lenni. Minden körülményt mérlegre igyekeztem tenni, s igennel válaszoltam. (A filozopterek közül én vagyok az első.) De... Azok, akik nem szeretnek elveim és éles kritikai módszerem miatt, csak erre vártak. Taktikáztak. A KISZ csoportgyűlésnek kell egyik ajánlónak lenni a p.tagsághoz. Ajánltak is,... úgymond elévülhetetlen érdemeket szereztem a pol.-i gyakorlatban, főként ha már a gyerekkori helyállásra, az '56-os áldozatvállalásaimra stb. gondolnak, s ezek, valamint felkészültségem, továbbá családi tradícióim mindenképpen alkalmassá tesznek a tagságra.” Hajaj, nem is az apja, ő maga nyerte el a Szocialista Hazáért Érdemérmét?... „Viszont – ezt figyelj – félnek, hogy éles kritikai szellemem, amit eddig tapasztalhattak, ha vitatkoztam velük, talán nem tesz majd alkalmassá, hogy p.tag lehessen, mert nem fognak szeretni az emberek!” Hogy megéreztek diáktársai... Akik közt ott ült pl. a költő Kilencek egyike, másika? Ahogy ott ülhettem volna (akkoriban úgy gondolhattam, szerencsémre, ma meg: szerencsétlenségemre) magam is.

Nagy vita támadt a vele foglalkozó KISZ-gyűlésen. Azt írja, több százan lesték az előadását a folyosóról... Kicsit tán lódtott. 2011-ben ezen jóval túllőtt: azt állította a világhálón elhelyezett közösségi levelében, hogy ... szerénysége szovjet űrhajóval megjárta a Marsot. Meg hogy időközben angol lord lett. (Mi meg – zarándi Kurta nemesként – úgy járunk a Holdra, mint más a klotyóra.) (Gyula:Csaba=1:1) (Gestapó-KGB-CIA-ÁVH-...: – Minél nagyobb hazudj, annál jobban elhiszik!) „Oda-bent egyik-másik pártolóm, s időközben meggyőzött ember extázisba esve lelkesedett, miközben kiszaradó torkommal és fáradtsággal küszködve a pártosságról, a helyes emberértékelésről, az öntudatosságról, egyesek apolitikusságáról és kommunistaellenességéről beszéltem.” ...Végül: „Sikerült. Az utolsó ellenzöm is megtört, beismerte, hogy szubjektivista alapon ítélkezett, anélkül, hogy ismerne. Gondolom, egy darabig még emlegetni fogják beszédemet az egyetemen.” A régi BM-esek talán.

2011-es közösségi levelében azt állítja, hogy kommunistaellenes tevékenység miatt az apját eleneven megnyúzták a Szovjetunióban. Ja, ja, nagyon ja! Valamikor, valahogy... nekiállhatott leszámolni velük. Mint az állítólagos közösségi levelében a III. ezredben emlegeti, bekényszerítette a szolgálatba a kommunista titkosrendőrség. Mit lehetett tenni? (Be, az iii/iii-be.) Mindenesetre a halálhírére hozó illető 2015-ben azt állítja, hogy az ellenségei által sűrűn elkövetett orgyilkossági kísérletek egyikében szerzett súlyos sérüléseibe halt bele a honi moszkovita titkosrendőrség alezredese (és habsburgi főherceg). „Szeretettel üdvözöllek: Sándor.” Nyilván azt írtam: nem különben. (Keltezést most sem ír, így a postai bélyegző igazít el.) (Bár lehet, hogy az is kamu.)

Pali: ide forradalom kell! Jól ledorongol. Okkal, sem, kiderül(het). „Té, a nagy forradalmár – Petőfi, Voltaire emlőin nevelkedő –, habár kicsit anarchista is (ez Rád vonatkozik), egészen más hangon beszélsz, mint néhány hónappal ezelőtt.” Anarchista? Volt benne valami. Sőt, kiáltványba is fogalmaztam... (Úgy 1964-ben.) „Ez megaluvás, vagy elveid feladása, avagy a dolgok tisztábban való látása. Mindenesetre én most kezdek ebbe az állapotba kerülni, és kedvem lenne mindent feldúlni (ez is anar-

chizmus).” Mi az, hogy! „Igen, ide forradalom kell!” Elvtársak, figyeltek? (Nem ránk ügyeltek. A szerencséjükre!) „Pajtás, most már egyre nyíltabban emlegetik – legálábbis az egyetemen –, hogy óriási hibák vannak gazd. életünkben, mely tudvalevőleg létünk alapja, ez a meghatározó.” Már amennyire, mondanám, Sass cimbora szerint meg éppen fordítva. „Hogy csak egyet mondjak, jelenleg országunk a második legeladósodottabb Európában.” Nocsak, ezt már 1965-ben tudhattuk? „Szörnyű.” Mi több, „Ezt egy pofa mondta az Országos Tervhivatalból.” Ha ők tudták, mi miért nem? Kádár mért nem? „És ezek mind elvi hibák miatt vannak. Itt gyökeres változásra van szükség. / Olvasod Te is az újságban: gazdasági mechanizmus...” Sőt, új. Azt mondja, a kereslet-kínálat viszonyaira építő szabad piac visszaállítása ránk hozná a rothadó, élősdű kapitalizmust. Hogyan lehetne ezt elkerülni? „Előre csak ugrással kerülhetünk. Hogyan: esetleg forradalom útján. De azt hogy képzelem? Nem tudom. Viszont az elégedetlenség nő.” Nőttön.

A közgazdászok így, a bölcsészek kicsit másképp. Pl. március idusán nemzeti zászlót lengetve mennek ki az utcára. Petőfi elé. Míg szét nem verik őket. (1965-ben? Valamivel később.) (Veszprémben az érettségi előtt álló gimnazisták, köztük levélregényünk szerzőjének jövendőbelije, 1972-ben merik az utcán szabadon megünnepelni 1848-at.) (Meg is kapják a magukét.) (...Hogy tudjam, jól választottam!) Szilveszterre Pali magnót kerít. Gusztinak szerezzünk nőt – találtunk, cigánylány fodrászlány alakjában –, mi meg majd csak boldogulunk. (Gusztai fölfújta hólyag, ma sértésnek venné, ha fölemlgetné ezt a „kalandját”).

Feri honvéd úr. Rászálltak, jó darabig nem jöhet haza. „Tudod, hogy van az”; ha valakit kiszúrnak az öregkatonák... Hiányzanak neki a fodrász kartársak! És: „Az urat né ird, nem vagyok Kurtucz Ferenc honvéd úr”. Idegesítettem az elvtársakat? Akik a minap szabadultak meg az egyik Kurtuczától, hogy most itt legyen a nyakukon a következő. (Botrányra botrány.)

(Az is jó buli lehet!)

Keszthelyről Janeg. Karácsonyi és újévi üdvözet a Fenéki útról, vár, látogassam meg, s hogy „Jan.-ban szeretnék Csabára menni, jó lenne egy kicsit részegeskedni, jókat hülyülni, na, majd meglátjuk. Légy jó kisleány, szeresd a lányokat, ott, ahol éppen engedik. Ölel barátod: Janega.” ’68 nyarán látogattam meg, akkor derült ki, miért ritkulnak a levelei. Iskolatársával élt már együtt, s az asszonyjelölt vette át a gyeplőt. Nagyon helyesen! Se részegeskedés, se szoknyavadászat, se bandában zenélés... El is végezte a mezőgazdasági akadémiát. Nősült, szép gyermekeik születtek, tsz-elnök lett. A változások után megzavarodott, nem értette, mi történik. Annyira azért nem, hogy ne találja föl magát! Sörfőzdet alapított, abból élt. A nagygazdaság iránti föltétlen odaadásával ellentétben a barátja, Misike, a zsilér, kispap és iparos ivadék a nagybirtokrendszer ellenségeként nem értette, barátunk miért szántaná egybe az országot Kevermestől Bulcsúig. Miért vágatta ki a környék összes út menti fáját a tsz-hez tartozó tájon... Zavarta a nagytáblás művelést végző repülő mozgását? A

ciheres? A bokros-fás liget? A mezővédő erdősáv? A nagytáblát szétszaggató ér, patak, csermely? Amikor azt egybecsatornázni is lehet! Dűlőút, ösvény? Tanya, szál-lásmaradék... Apró- és nagyvad menedéke, rejteke, költőhelye? Le vele?

Jani, Jani. Ha szabad országban nevelődik, gazda is marad. Azzá nevelik a gazdász fölsőtanodában. Mert ő inkább tán iparos család fia volt. Nem, mint magunk, akik egyszerre szívtuk magunkba a kisgazdák és a zsellérek igazát... az iparosokéval. (Nyugodj békében, pajtás! Mert vagy húsz éve ő is elment.)

Szilveszterkor egyedül. Meglep: e levelet a húgom a Corvin 7-be Gyönkről, Schmidt sógorunk családjának a vendégeként küldi. „Remekül érzem maga. Annyira jól, hogy haza se megyek szilveszterre. A szobám kulcsát egy kis dobozban hazaküldöm neked... / Fateréktől kérd el az asztalt és a fotelokat. Mondd azt, hogy én is hazamegyek, de csak pont Szilveszter estén érek haza. Különben nem adják oda a fotelokat. / Mivel én nem leszek otthon, a barátnőm se megy el hozzánk szilveszterezni. Úgy-hogy szerezzél be másikat. / Ha haragszol, káromkodd ki magad, utána megnyugszol.” Káromkodtam-é avagy mégsem, nem tudom. Csak az dereng, hogy ekkor lehetett, amikor megittam egy üveket Csiszta Vodka Wiborovát, és elég alaposan kikészültem. Utána a húgom nem tudott begyűjtani az olajkályhájába, mert a behajjintott égő gyufa fűtőolaj helyett a vacsora maradványaival találkozott, az egyik könyv pedig tán máig emlékeztet a vodka mellett kísérlőként fölhajtott vörösbor színére.

1966

Janeg: Te, Aradon?! A keszthelyi diákszállóról ír corvinkai otthonunkba. A hatvannyolcas párizsi diáklázadás idején stoppal megkerestem, ott is háltam, nem kicsit megrémítve az akkor már asszonyaként tüsténkedő szerelmét. Az 1970-es években pedig egyetemista táncház – no meg Kallós Zoltán – csábított ugyanide. „Hát itt élek Keszthelyen, e sáros, ronda faluban, ahol az ember csak butább lesz és nem okosabb. / Sajnos megint nem tudtam Csabára menni, pedig titkon reméltem és terveztem, Pali biztos mondta.... / Mi újság, hogy vagy? Hogy kerültél Te Aradra?” Janeg, Pali unokatestvére, nem tudott aradi-csanádi rokonságotról, apám családjáról, ezért lepte meg, hova nem utazom. Már akkor: Aradra, Kisiratosra – utóbb mind gyakrabban. Nagyregényt, falurajzot alapozni. Testvért ölelni. „Különben zenélek, a tanulgatás mellett, Pali biztos mesélt róla. Oszlopos tagja vagyok az együttesnek, dobolok és énekelek, na, szólj hozzá. Különben holnap lesz a farsangi buli, egész éjjel játszunk, legközelebb 19-én, s majdnem minden szombaton. / Szóval Misikém, ha van kedved, és ha teheted, továbbá ha szeretnél látni és beszélgetni, gyere, nekem teljesen mindegy, mikor jössz, csak írd meg. Szállás biztosítva! / Nők! Vannak, ilyenek is, meg olyanok is, egyesek helyesek, mások rondák, okosak és buták, vannak olyanok, kik kézfogásra elélveznek, és vannak olyanok, kik úgy kívánnak, mint falu a villanyt.” ...kívánják a... Óriási. Nyilván téveszelnők főiskolai tanár bácsitól hallhatták szocialista

mezőgazdaságunk leendő mérnökei a kommunista Georgikonon. „Tehát lehet választani, részemről nem túlságosan hajtok, lusta vagyok, itt csak a szesz a megfelelő, barátom! / Remélem, nem nősülsz! Sürgősen vedd el az effajta gondolatokat!”

El nem vettem, de ez időben keményen tanultam. Behozni a behozandókat, pótolni a pótlásra szorulókat... Végre sikeres felsőfokú fölvételire vágytam! A leszerelés óta a fölvételiig olyannyira lekötött a tanulás, hogy ezekben a hónapokban véletlen, ha leány mellé kerültem. (Szinte mint Atilla barátom yogijai.) Másként nem lehetett volna. Kenyérkereső dolog s tanulás. Ez töltötte be az életemet. Nem csak a kötelező, az ajánlott szép- és szakirodalmat is elolvastam. Hogy a váratlan mégis csak előforduló néminemű futóvadlövészet rendre szerencsétlen fordulat nélkül fejeződjék be.

Sándor tanúnak hív? Megint pesti találkozásra hív, hogy végre jól kibeszélgethessük magunkat. És megtoldja egy érdekes dologgal! „Igen sok barátom van szerte az országban, amerre csak megfordultam, ezt tudod, viszont nagyon alaposan meg szoktam gondolni, hogy kibem bízzak meg. Most pedig komoly dologról van szó. Változás fog beállni családi állapotomban..., de mivel ez súlyos következményekkel járhat, a munkámat és elkötelezettségemet tekintve, kénytelen vagyok a legdiszkrétebben, feltűnés nélkül intézni. Nagyon örülnék, ha február 28-án szombaton” (?) „délelőtt itt tudnál lenni Pesten, mint egyetlen vendég, aki engem képvisel meghitt kis összejevetelünkön. No, Miska, remélem, sikerülni fog! Csupán csak ennyi lenne az óriási nagy kérés! Mivel körütekintésből levélben nem részletezhetem, miért döntöttem így, gondolom, e nélkül is megértesz, kérek, ha teheted, azonnal írd meg, hogy itt tudsz-e lenni, amit előre is köszönök...” A postabélyegző olvashatatlan, keltezés nuku, így nem tudni pontosan, melyik év februárjában írta ezt Sanyi, de hátul mégis ott a pöcsét. Ám a dolog nem akar összeállni! Az öröknaptárt bogarászva 1963-tól 1969-ig kizárt, hogy jó az időpont, egyik esetben sem jön ki a 28., szombat, ráadásul kis 1966-os naptárt mellékeltem leveléhez, amiből kiderül, hogy 28-án hétfő lesz. Előtte, szombaton, Sándor napon viszont 26.

Ekkor már a titkosrendőrség kiképzése alatt állt? Hogy így keverje a kártyákat? Ha illetéktelen kezébe kerül a meghívása, ne igazodjék el? Ezért nem mentem? Vendégnek, tanúnak? Engem is be akart húzni a csöbe? Szeretettel, üdvözzel. Hogy barátságáról szó se essék. Így tanítják a KGB-egyetemen? A Gestapónál nyilván. CIA – sicc! Mind, a búsba. ...Szűz anyám, el ne hagyj! Mindamellet akkor „erre” hogy gondoltam volna? Könnyű a semminél többet tudván okosnak lenni.

Pali szállítómunkások közt. Janega megbukott, kegyetlenül káromkodik – panaszkodik Pali. Ő maga tanév végén már okleveles közgazdász lesz, de arra kényszerül, hogy kétkezi munkát vállaljon. Mit ad Isten, jól érzi magát a melósok közt. „Mától kezdve néhány napig dolgozva (fizikai munkával) építem a szocializmust, annál a cégnél, ahol eddig már többször alkalmazásban álltam. Egyszerű, tróger szállítómunkások között vagyok. Először tapasztalom, hogy jól érzem köztük magam, és megértem őket. Csuda jó.” Mint az Arany uccai Aranykapca nevezetű lebuiban?... A Melósban,

Bohnéknál, a Barnevál művelődi otthonának tánctermeiben... A lengyel út elmarad. „Nem jó a piac.” Azaz nem éri meg így üzletelni: innen odavinni, onnan idehozni bizonyos kelendő cuccokat, s haszonnal túladni rajtuk. Egyetemista csencselés – jó, hogy: kényszerből.

Sanyi megint hívogat. Figyelmeztet az időpontra, 25-re (!), nehogy megfelekedzzem róla... Pestre, a ceremóniára. Hogy továbbra sem igazodjunk el az időpontban, mert hogy 25-én sem leszen szombati napocská... Hogy ne is válaszoljak neki? Vagy mégis, valamit? „Egyébként, hogy egész pontos legyek, az esküvő pénteken délelőtt 11 órakor lesz.” S hogy sürgősen írjam meg, tudok-e menni! Mert eddig, úgy tűnik, választ nem kapott a kérésére. Vajh miért? Ki emlékszik rá. 25: péntek. Eddig rendben. A többi? (Ha te akkor tudtad volna, ki csalogat magához...) (Mézesmadzag nélkül. Csak úgy. Mint „mi, gondolkodó emberek, ha szabad így nevezni magunkat”. Szabadni szabad. Csak nem mindig érdemes.)

Sanyika, ELTE diákokthoz. E levélen az alábbi időpöcsétök mutatik maguk: a posta, vagy a postán működő elhárítás kontójára írhatjuk, nyilván: Budapest 66 II. -7, II. -7, Békéscsaba 66 II. -8. Hátralé, a boríték háromszögű lezáródását utóbiztosítva ALI BABA ÉS A NEGYVEN RABLÓ nevezetű, 2 Ft értékű díszbélyeg feszít Express küldeményünkön. Nyilván ezért nem kaptuk meg időben. Mert hogy ebben meg S. megköszöni, amiért azonnal válaszoltam szerény kérésére. És elnézést kér, amiért szórakozottságában rosszul adta meg, mikor lesz az esküvő. „Gondolom, nem fogok csalódní benned.” Biztos csalódníhatott.

– Könnyen beszélsz! Te vagy a túlélő. Mi lenne, ha ő venné most elő a te leveleid sületlenségét?!... Lenne mit szégyellned.

Szó, mi szó. Buddha – egyrészt. Másfelől: Lenin. Volt min gondolkodnod! Hogy utat ne tévessz. Sándor az 1960-as években Lukácsékkal kezdte, hogy magának 2010 táján lord címet adományozzon és földbirtokairól áradozzon. Atila ugyanezen időszak kezdetén a Yoga bűvöletében élt, ám az, sajnos, nem derülhetett ki, hogy mire jut vele. (Szeretném hinni, hogy szebben végzi.) Az egyik vad materialista, a másik rendíthetetlen idealista... Mi magunk? A kettő közt? Középen? Hittel hívóként is... a földön két lábbal járva? (Hogy legyen mit megütni.)

Ági üdvözöl. Szegedről üzeni képeslapján, megjött Pestről, ahol jól érezte magát, s majd ír... A képeslapon szegedi szobor: anya, gyermekével. Gyönyörű – éreztem akkor, nem ok nélkül. S benne némi célzást. Mert a legszívesebben őt is feleségül vettem volna. Szinte azon nyomban, hogy megismertem. Gyulán a várfürdőben. Ő gyakorlaton volt a megyei kórházban, Makón a családjá is vendégül látott, máskor Palival utaztam hozzájuk, de nem leltem odahaza (az indóházban ütöttük el az éjszakát), Szegeden is találkoztunk (sőt, a dorozsmai templomkerti meghitt hangulatot költemény örökíthette volna meg). Ám az egész abbamaradt. Félbe. (Ahogy később hal-

lom, abba hagyta az orvosegyetemet, férjhez ment. Biztos szerelemből.) Kedves, kedves Ági...

Párkereső éveim elején tartottam. Mondhatni megkezdtem a párkereső hadjáratot. (A részleteket e leveleknél is mellőzni fogom.) (Ági leveleiből viszont csak ez a képeslap maradt meg.) Miközben ekkor még alkalmatlan voltam a családalapításra. Csak a vágy volt meg hozzá; a körülmények, (külső és belső) lehetőségek még nem.

Pali pesti kiruccanásokról. Palitól kell megtudnom, 50 magyar esztendő után, mit nem követtem el székesfővárosunkban. Ha igaz! (S miért ne lenne az?) Hogy aszondja „Budapesti tevékenységedhez csak gratulálni tudok. Ez kapacitás, barátom: egy-két ágy, plafon, padló, székek, asztalok összehányva majd fél liter jóféle pálinka megivása után. Szép lehetett. Hogy én nem lehettem ott.” Meglehet, én is másféle kujtorogtam. (Ki terjeszthetett rólam efféléket? Teljesen alaptalanul. Emlékezni ugyanis nem emlékszem semmire.) (Kitomboltam magam, belefásulva a folytonos tanulásba?)

Pali nőkről, megyébről. A változatosság kedvéért! „Vígán élek, csak nem cicerézek, pedig elkelve már egy kevés. / Viszont új fejlemények vannak nők területén.” „Terület”, nem rossz. Főleg ha dimbes-dombos. Ne adj isten erdős-bokros, itt-ott horhossal. „Ha viszont találkozol Szőkével vagy Barnával, mondd meg nekik, hogy hazamegyek... Persze csak csínján bánni velük...” És valami egészségügyi törzslapot emleget, amit hazához nekem. A fölvételhez kell? (Csínján bánni velük; vitán felül. Főleg hogy ne tudjanak egymásról.)

Államvizsga (nőcikkkel) a Körös-parton. Mármint Pali ott készülne föl... „Államvizsga időszakban majdnem egész június-júliusban otthon tanulok. Jó lenne kiköltözni a szabadba, a Körös mellé valahová. Nem tudom, van-e reális alapja. Kicsit remetéskedni, úszni, napozni napokat, és néha egy-egy nőtényt jól elkapni a sötétben. Jó?” Jó. (Bár a kettő valahogy nem ment együtt.) (Levegőzni viszont jól esett...) (Pali államvizsgára, én fölvételre készültem. Hogy mindkettő sikerüljön.) (A nőtények meg...)

Pali végez. Pali négy év után végez, búcsúünnepély nevű ballagás az egyetemen (Marx Károly szobra előtt) 21-én. Minden vizsgát sikeresen vesz, 4-eseket, 5-ösöket kap. „Nők megörrülnek, távol kell őket tartani. / Janega egy fajankó, nem ír. Lehet, hogy nősül.” A zsírpötty a kölcsönbe kapott zsíroskenyérről csöppent... „Az idő kitűnő, tanulás közben nagyon sokszor gondolok a pipikre, pláne ilyen prima aerben.” Olyan ájerban mit lehet tenni? Épp 22 évesen, duzzadván a tetterőtől. Dagsztván a vitorlát a jó nagy szellő. Ha, ha. „Írógéped kitűnőnek látszik, majd egyszer-kétszer leütöm, ha megengeded.” Eszerint ekkor vettem volna, nem 1962-ben? Innest nézve; pláne onnast.

Feriék katonabotránya a vonaton. Itthon volt s kissé balhésan viselkedett. Hogyne lett volna érthető... „Szédületes jót balhéztunk a vonaton. Az egyik srác hozott egy butykos pálinkát, amitől mindenkinek elment a maradék esze. Egy békési srác gitározott, mi meg üvöltöttünk, mindenki minket bámult, és fel voltak háborodva és édes megjegyzéseket tettek. Majdnem pankráció lett, az egyik srác neki is ugrott egy ürgepásztornak, alig bírtuk lecibálni a baromját. Szóval szép hecc volt. El sem tudod képzelni,” (hogy a csudába ne...) „hogy mennyire szégyellem magam. Beszélük, hogy ritkán látnak részegen, nem úgymint azelőtt, 'Asszonykám adj egy kis kimenőt...' Hi-hi-hi.” Szó, mi szó.

Fölvettek Debrecenbe! Kurucz Albert dr. igazgatóhelyettes értesít: fölvettek a Debreceni Tanítóképző Intézet népművelő-könyvtáros szakának nappali tagozatára. Ennél nagyobb örömet! Hogy végre, sikerült. Mivel jár? Majd elvállik. De. Gyulán, apám és új családja kisoláhvárosi otthonában vehettem a kezembe.

Feri: csúnya haláloed lesz! Fogalmam sincs, mit írtam neki, mert érdekes dologgal kezdi a levelét. „Kedves Bátyám! / Remélem, nem én vagyok a témája a regényednek. Merem állítani, hogy te nem fogsz szépen meghalni. Vagy felakasztanak, vagy megkéselnek, persze lehet, hogy csak agyon fognak ütni!” Később valóban volt rá példa; mármint hogy ennyire nem tetszett, amit le mertem írni. Őcsém jó jósnak bizonyult. S nehezményezi, hogy nem látogatom meg. „Máskülönben az egyetemre felvettek, elintézték neked.” Ha nem is ő, de épp valóban fölvettek a főiskolára. „Persze van egy jobb ajánlatom, papi csuhában sokkal jobban tetszel.” Hogyne, mert egy kurta ideig azon morfondíroztam, hogy elvégzem a hittudományit. (Nem tudtam, hogy akkor csak papnövelde volt, hittudományi szak a bolsi bagázsnak köszönhetően épp az időben nem.) Cerkával írt levele még ma is olvasható. Ha számítógépen írja, világháló segítségével továbbítja, rég sem híre, sem hamva irományának.

Feri a regényemről. Örül, hogy sikerült a fölvételim, csak azt nem tudja, milyen szakra megyek. Majd: „Degenerált egy krapek vagy, mi a címe a regényednek? Szeretném, ha felvilágosítanál a témáról, nagyon kíváncsi vagyok a képességedre.” Ekkoriban írtam az eredetileg kisregény terjedelmű, hol Anti-Werther, hol Hogyan lettem plebánus, hol A kötegyáni avantgardista menyecskék című kisdud ragasztásom, de az EdithJanegaÉn címet viselő kisregém is, amely a mi Edithtel, Janeggal és Palival történt akkori zűrös dolgainkat igyekeztem megeleveníteni. (Az előbbiből maradt valami, amit ma sem kell szégyellnem, de az utóbbi a kukába került. Hogy most újabb, teljesebb változatával álljak elő?) „El tudom képzelni, 'minimum 5 év'... élj boldogan, ámen / Feri”. Az öt évet eddig szerencsésen megúsztuk. (De hát ki tudja.)

Katonabajtárs Kecskemétről. Kecskemét? Városföld... A szögedi út mellett. Hadgyakorlaton magam is jártam ott. „Tisztelt úri barátom, Te elpuhult koszos civil!!!” Nehezen olvasható levél, volt katonabajtárs írja, hogy már csak 100 nap és civil lesz ő is.

„...hogy a fenébe sikerült lelépned a cégtől? Igaz, bolondnak bolond szerencséje is van. Mindenesetre ügyesen csináltad. / Neked a jobbnál jobb nők, nekem meg itt van a matrac, ez nem igazság...” S aláírás gyanánt újabb kaparás, tán Feri.

Tanítóképező-i. Értesítés Debrecenből, azt követően, hogy megtudtuk, fölvettek a képző népművelés-könyvtár szakára. Tanérvnyitó Szent Mihály hava 5-én 10 órakor! Biztosítják diáktorthoni elhelyezésemet! Jövedelemigazolásom alapján havi rendszeres pénzbeli támogatásom 300 Ft! Tanulmányi ösztöndíjam 100 Ft! Vigyek kb. 220 forintot tankönyvre (ma elég lenne-é 20.000?), 2 db. 4x5 fényképet! Hogy ezt a havi 300 francsi szociális ösztöndíjat megkaphassam, a csabai Városházán igazolást kellett kérnem arról, hogy nincs eltartóm. Az ügyintéző (friss szegedi dr.) – későbbi vb-titkár, egykori játszótárs az Aranyuccából – úgy tett, mint aki nem ismer meg. Azt mondja, itt a felszabadulás óta nem állítottak ki szegénységi bizonyítványt. Mert az enyém az volt. (Szülőatyámmal aláírtam, hogy nem fedezi tanulásom költségeit. Mert nem fizette. Azt mondtam, így legalább kapok valamennyit. Ha kapok, akkor miért ne írná alá...?)

Körösztanyám: Nő nyargalj! Segít, már megint, küldi az iratot, amire a főiskolán szükségem van. Anyám helyett anyám. Amennyire lehetséges. Ugyanonnan, a Corvin 7-ből. „Örülünk, hogy jó vagy, majd névnapodra küldünk csomagot. / Csak tanulj, édeske, ne törődj semmivel, ha van problémád, azt mindig írd meg, és ha tudunk, segítünk. / ... Miért nyargaltál haza a kabátodért, haragudtam, mikor megtudtam, könnyen kaphattál volna tüdőgyulladást, vagy valamit. Majd elküldtük volna csomagban, a bringa meglett, mert Jancsi rögtön ment érte.” Nyilván a vasútállomáson hagytam a kerékpárt. Jó kis nyargalás lehetett! (Vonattal: indulás Csabáról, átszállás Szajolban, leszállás Debrecenben.)

Jönne húgom a gólyabálra. „Édes Misikém! / Hosszú-hosszú leveleid sorozatát megkaptuk. Igaz, hogy azt a levelet, amit nekem írtál, még nem olvastam el, de annyira sokat írtál, hogy képtelenség egy nap alatt elolvasni. / Megszenvedek ezért a levélért! Egész héten a konzervgyárban dolgozunk és borzasztóan fáj a mutatóujjam. / ... Mikor mehetek a gólyabálra... / Misi! Most aztán versenyezhetünk, hogy melyikőnket húzzák el hamarabb ruszkiából. Reméljük, hogy mind a kettőnket.” Szerencsémre főiskolai orosz tanárunk kissé süket volt, s csak azért nem húzott el, mert csoporttársaim végigsúgták a feleleteimet. Örök hála és köszönet!!! ... Jönne a gólyabálba, ahonnan magunk időben (részeget mímelve) szöktünk.

Pali a kolezszba. Első levele a Blahánéba, Debrecenbe. „Kedves Nép Művelő és emellett Könyvtáros Barátom! / Örömmel vettem leveledet, de egy pillanatra mindjárt elszomorodtam, mert első soraid olvasása után az az érzésem támadt, hogy máris veszélybe kerültél. Te, az öntudatos, tettekre született kommunista ifjú már a kezdet kezdetén a léhaság és a semmittevés édes, de mélybe húzó pocsolójába estél. Züllesz, barátom.

Nem akartam ilyen szélsőséges jelzőkbe bocsátkozni, de momentán mást nem tudok használni. / Látom már sorsodat. Neked ott éjjel-nappal ölelkezned kell! Jó srác, szimpatikus vagy; nincs mese!! Ezt kikerülvén már csak a rosszabb jöhet: megnősülsz... Amint én egyre messzebb kerülök ettől a holtpontról, Te ugyanígy közeledsz felé vészesen. Az orosz meg ne izgasson.” Még hogy a lányok! Volt belőlük épp elég. Tanítóképző... Persze tanítójelölt lányakkal. Volt köztük csudaszép is! Épp a legszebbet ölelted. De valamiért elmaradtatok egymástól. Hogy aztán a rusnyábbja szálljon rád. Teremtőm, el ne hagyj. (Elhagyott, úgy éreztem.) Az oroszot meg valóban megúsztam!... Nem mehet Indiába, s valószínűleg osztályvezetőnek sem nevezik ki. Ám ami késik, nem múlik!

Bécit ígéri a húgom. Hogy ki volt? Tán már ő sem emlékszik rá. „Édes Misikém! / Leveledet megkaptam, aminek nagyon örültem. / Látod, addig kellett volna bemutatnom neked Bécit, amíg nyár volt és itthon voltál. Egyelőre nem tudok semmit csinálni. / ...Erzsébet napkor akarok csinálni egy bulit, és ha haza tudsz jönni, akkor meghívom őt is. / Képzeld, első héten végig dolgoztunk a konzervgyárban, második héten, igaz, jártunk suliba, de se a matek, se az orosz tanárnő nem volt itt, úgyhogy még az idén egyetlen egy matek és orosz óránk nem volt. Most jön a pláne: a jövő hetet megint végig fogjuk dolgozni a konzervgyárban. / Egy héten fejenként kerestünk 240 Ft-ot, a jövő héten, gondolom, hogy szintén keresünk e körül, úgyhogy majdnem 500 Ft lesz a kétheti keresetünk. Isteni lesz!” Utóbb a fiam is dolgozott valamennyi ideig a Csabai Konzervgyárban – amelyet szintén el tetszettek bazilikázni! „Aztán nehogy elhízzál a sok repetáról. Mert te nem nagyon vagy hozzászokva a ’zabálásához.” Szent igaz!... Eszerint megírtam neki, hogy annyi repetát adnak a szakácsnénak, amennyit kérek. Hamar megszerettek, amiért szinte mindenből kétszer kérek... Ízlik a főztjüket! Hogy ne örültek volna neki, hogy ne vették volna dicséretnek. „Tegnap este jövök haza a moziból, és kit látok faterék szobájában? Ferit és apukát óriási viháncolás közben. Nem akartam hinni a szememnek. / Látszott apukán, hogy milyen boldog. / Misi! Te is írd sűrűn és sokat! Sokat egyél, keveset igyál! A lányokat hagyd a fenébe! Te meg gyere haza reptében!” Röptibe. A Blahánéból a Corvinkára.

Tengerésznek küldene hucicánk „Leveled megkaptam, ami egy egész napig tartó örömet okozott. Olyan jó érzés levelet kapni, hát még tőled! / ...az a véleményem, hogy lökött káder vagy! Szerintem ha elmennél tengerésznek, az még csak a javadra válna, mivel onnan nem lehet csak úgy az egyik napról a másikra elmenni.” Valóban, ez rám nagyon jellemző. Ha valami nem tetszik, szedem a betyárbutort és odébbállok. Fején találta húgom a szöveget... (Persze, mert ismert! Mint a rossz pénzt.) „Ott megtanulnál a fenekeden ülni. / A Kortárstól még nem kaptál semmit.” Ajaj, még ez is; Kortárs... „Persze nem vagyok elkenődve amiatt, hogy nincs nagy kedved magolni. Csak a szád jár. Ha a vizsgákra kerül sor, úgyis fogsz tanulni, és frankó eredménnyel végzel majd.” Közepessel. „Ha másért nem is, hát azért, hogy a hucicádnak jó példát mutass... / Szombaton voltam lógni, és mit gondolsz, kivel? Jancsival. Tudod, aki itt lakik a

Dózsa György úton abban az új házban. Nem tudom, hogy járjak-e vele. Nem az, mert rendes srác, de nem akarok egyelőre fiúkkal foglalkozni. Gondolom, neked is ez a véleményed. Olyan kár, hogy nem vagy itthon. Nem tudom kinek elmondani, vagy esetleg tanácsot kérni senkitől. Mostohaanyád” (a tied) „kész pletykafészek, apuka meg úgyse tudna megérteni.” Húgom, húgom! Félárva, árva húgom. „Október elsején megy az osztály Pestre Az ember tragédiája című darabot megnézni. Képzeld, lehet, hogy nem tudok menni, mert aznap este előadásunk lesz a Balassival.” A néptánc... A Balassival – majd a saját együttesével, a Tabánnal – bejárta Európát, táncművész fia az egész világot, s mellesleg mindkettőjüknek kenyeret is ad a tánc. Hogy aztán a fia, Farkas Tamás táncjátékai bejussanak a közházakba is. Édes jó Istenként! Drága jó anyánk. (Apánk fiatalágának városában, Aradon, a közházban is bemutathatta Damjanichék vértanúságáról szóló táncjátékát! Öregapját is megríkatva volna vele, ha apánk ezt megéli...)

Köszönt a fodrászműhely. Mihály nap alkalmából díztáviratot küldenek, ciklámen-csokorral, Csabáról, a 4. számú fodrászüzletben dolgozók: „KURTUCZ MIHAALY FOEISKOLAI HALLGATO BLAHA L. TEER 18 DEBRECEN = NEEVNA-POD ALKALMAABOOL SZERETETTEL KOESZOENT = A PALLAG BRIGAAD”. Boldog Isten. Ezek szerettek engem. (Hogy máig kötődjem a fodrászokhoz, fodrászathoz.) (Mennyit kaptam tőlük!) (Mi mindent nem köszönhetek – első – szakmámnak.)

Máté a Blahánéről a Corvinkára. Expressz! Szobatársamtól, Debrecenben szerzett csabai barátomtól. „Kedves Misi! / Azért írok ilyen villámsebesen, mert közvetlenül azután, hogy elmentél, felfedeztem, hogy elvitted véletlenül abban a börténésében 3 füzetemet, amellyel közösen hordtuk a cuccot. / Nem is írnék, ha nem a legfontosabbakról lenne szó, ugyanis köztük van a könyvtári feldolgozás, a pszichológia és a műv.politika. Valamelyikben pedig 2 db. levél, ami nagyon fontos! / ...Feltétlenül saját kezűleg küldd el, tehát ne vidd el mondjuk anyámhoz, mert roppant kellemetlen dolgok származnának belőle! / Szeretettel üdvözöl, haverod: Máté.”

Bp., Tengerhajózás. A Mahart Tengerhajózási Rt. személyzeti osztálya (Bp. XXI. Szabadkikötő Fő u. 1.) kéri levelében a Repülőalkalmassági Vizsgáló Állomás (RAVÁ) dr... orvos alezredes elvtársat, hogy ellenőrizze, Kurtucz Mihály szervezte alkalmas-tengerész fedélzeti szolgálatra. „Kérjük a szükséges szervezeti alkalmassági és vestibularis vizsgálatokat elvégezni szíveskedjenek.” Vestibularis? Egyensúlyzavari... -tudományi...? Vagyis hogy mennyire vagyunk szédülékenyek. Nyilván a tengeri betegségre való fogékonyságunkat illetően! Gondolom, nem lett volna semmi baj, simán fölvesznek, ha elmegeyek.